

**Záznam zo zasadnutia Výboru pre deti a mládež Rady vlády Slovenskej republiky
pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť
Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Bratislava, 9. júna 2015,
10.00 hod. zasadacia miestnosť č. 117**

Prítomní (vrátane zúčastnených v zastúpení): vid' podľa prezenčnej listiny

Ospravedlnení: Peter Guráň, Juraj Králik, Darina Švábyová, Jana Miháliková, Tomáš Huňa

Neprítomní: Marek Števček, Ľubica Libová

Program rokovania:

1. Otvorenie
2. Kontrola plnenia uznesení
3. Informácia o zasadnutiach Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a o Celoštátnej stratégii ochrany a podpory ľudských práv v SR
4. Informácia o napĺňaní strategických cieľov Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím a o činnosti Národného koordinačného strediska pre riešenie problematiky násilia na deťoch
5. Informácia o stave plnenia cieľov Stratégie SR pre mládež na roky 2014-2020 za rok 2014
6. Zistenia a odporúčania výskumu Centra pre výskum etnicity a kultúry „Štátne deti na jednej lodi? Rómske deti v detských domovoch“
7. Rôzne

1. Otvorenie

Jozef Burian, predsedajúci, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

- otvoril zasadnutie Výboru pre deti a mládež (ďalej len „výbor“)
- v nadväznosti na potvrdenie uznášaniaschopnosti výboru vyzval na prípadné doplnenie návrhu programu rokovania výboru
- informoval o doplnujúcom návrhu p. Trnovca do bodu č. 7 Rôzne k téme surogátneho materstva
- členovia a členky schválili program výboru v rozšírenom znení

2. Kontrola plnenia uznesení

Jozef Burian, predsedajúci, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

- informoval o legislatívnom postupe návrhu Zákona o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím - materiál bol po technických pripomienkach precizovaný z legislatívno-technickej stránky, úpravy však nezaviedli zásadnú obsahovú zmenu oproti verzii, v akej bol návrh prerokovaný vo Výbore pre deti a mládež. Návrh zákona bol v deň konania zasadnutia výboru predmetom rokovania vo výborech NR SR. Vyjadril poľutovanie nad niektorými pripomienkami zo strany poslancov, ktorými sa vracali k úvodným diskusiám a zvažovaným trom alternatívam – rozšírenie právomocí verejnej ochrankyne práv, pričlenenie do agendy Slovenského národného strediska pre ľudské práva, samostatná inštitúcia. Poznamenal, že práve uvedené alternatívy boli východiskom pre zriadenie pracovnej skupiny výborov z odborníkov, ktorí sa touto problematikou zaoberajú. Diskusie v pracovnej skupine a následne vo výbore boli ukončené konsenzuálne a priklonili sa v prospech vytvorenia samostatného inštitútu. Verí, že voľba nebude politickou záležitosťou, keďže kandidáti musia získať aj podporu piatich relevantných organizácií, ktoré pôsobia v oblasti ochrany práv osôb so zdravotným postihnutím alebo v oblasti detí a mládeže.
- vyjadril presvedčenie, že pri vytváraní samostatného inštitútu nedôjde k enormnému navýšeniu finančných nákladov oproti riešeniam, ktoré ponúkali ďalšie dve alternatívy, keďže najvyššiu položku tvoria personálne náklady a k personálnemu posilneniu by bolo potrebné pristúpiť v každej z alternatív. Poďakoval zároveň členom, prítomným na Výbore NR SR pre sociálne veci, ktorí podporili návrh zákona, napriek tomu, že niektorí, najmä opoziční poslanci, majú stále výhrady.
- spresnil, že pokiaľ legislatívny proces bude postupovať podľa predpokladaného harmonogramu, voľba komisárov by sa mohla uskutočniť v novembri 2015, počas poslednej schôdze NR SR v tomto volebnom období. Vyzval prítomných zástupcov mimovládnych organizácií, aby hľadali konsenzus ohľadne možných kandidátov.
- zdôraznil, že si váži korektnú spoluprácu s verejnou ochrankyňou práv, a že tvorba zákona a celý proces nebol a nie je postavený v žiadnom prípade na antagonizme „noví komisári vs. ombudsmanka“ (resp. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva), naopak, majú sa dopĺňať.

Janka Divincová, tajomníčka Výboru pre deti a mládež

- referovala k stavu plnenia uznesení prijatých na ostatnom rokovaní výboru.
- Výbor prijal uznesenie č. 42, ktorým schválil Správu o plnení úloh vyplývajúcich z Národného akčného plánu pre deti na roky 2013 - 2017 za rok 2014 a návrh na jeho aktualizáciu. Výbor odporučil rade vlády tento materiál postúpiť na rokovanie vlády Slovenskej republiky s odporúčaním tento materiál schváliť. Vláda sa zaoberala materiálom 1. apríla 2015, a tento materiál schválila, čím sa podarilo dosiahnuť pôvodný zámer, aby bol materiál schválený v aktualizovanej podobe ešte v prvom kvartáli kalendárneho roka, a vytvoril sa väčší časový priestor na jeho napĺňanie v priebehu roka.
- Výbor uznesením č. 43 k informácii o návrhu novely zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov podporil navrhované legislatívne zmeny. Uviedla, že materiál bol odporúčený do druhého čítania na rokovanie NR SR.
- uznesenie výboru č. 44 zaviazovalo tajomníčku výboru zorganizovať stretnutie členov a členiek výboru s koordinátormi prípravy predsedníctva Slovenska v Rady EÚ v roku 2016. Toto stretnutie sa uskutočnilo 1. apríla 2015 s tým, že prítomná bola väčšina koordinátorov za rezorty (priamo alebo v zastúpení). Napriek tomu, že toto stretnutie prebehlo ešte v apríli, aktuálne nie je k dispozícii ustálený prehľad aktivít, ktoré sú plánované na jednotlivých rezortoch. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR ako koordinátor prípravy SK PRES 2016 pripravuje materiál „Východiská Trio programu – príspevok SR“, ktorý bude predložený do medzirezortného pripomienkového konania a na jeho základe bude dopracovaný aj národný program. Pôvodný zámer vypracovať pre potreby členov a členiek výboru materiál sprehľadňujúci priority jednotlivých rezortov a plánované aktivity, ktorý by uľahčil identifikáciu prienikov s témou práv dieťaťa/politikou mládeže nebolo možné naplniť z dôvodu, že návrh predsedníckeho tria (vypracovaný Generálnym sekretariátom Rady EÚ, nie predsedníckym triom) narozdiel od predchádzajúcich rokov nevybudoval program na jednotlivých formáciách Rady, ale sledoval skôr štruktúru a päť priorít Strategického programu pre Úniu v časoch zmien. S ohľadom na tento vývoj odporučila členom a členkám výboru sledovať v najbližších dňoch materiál „Východiská Trio programu – príspevok SR“, ktorý už bude reflektovať pripomienky rezortov k návrhu predloženému generálnym sekretariátom rady a v nadväznosti na prijatie ktorého sa budú formovať možné príležitosti vstupu mimovládnych organizácií a rôznych národných aktivít. Uviedla, že členov a členky výboru bude informovať podľa toho, ako budú prístupné informácie z jednotlivých rezortov.

Záver: Výbor vzal na vedomie informáciu o postupe legislatívneho procesu návrhu Zákona o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o kontrole plnenia uznesení Výboru pre deti a mládež.

3. Informácia o zasadnutiach Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a Celoštátnej stratégii ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike

Milan Kollár, Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

- stručne informoval o priebehu 20. zasadnutia Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť, ktoré sa konalo 11. marca 2015.

- v úvode zasadnutia podpredseda vlády a minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR členov a členky rady informoval o prijatí Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR vládou SR a zhodnotil záverečnú fázu prípravy dokumentu. Prijatím stratégie sa diskusia o ľudských právach neukončila, práve naopak jednotlivé rezorty momentálne pristupujú k plneniu úloh stratégie v zmysle prijatého uznesenia. Rada na svojom úvodnom zasadnutí v roku 2015 prijala svoj plán činnosti. Rada vzala na vedomie a odporučila vláde SR schváliť Štvrtú správu o implementácii Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov v Slovenskej republike a vzala na vedomie a odporučila vláde SR schváliť Štvrtú správu o implementácii Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach v Slovenskej republike. Ďalšími bodmi programu boli materiály predložené Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR - Správa o plnení úloh vyplývajúcich z Národného akčného plánu pre deti na roky 2013 – 2017 za rok 2014 a návrh na jeho aktualizáciu bola členmi rady pozitívne hodnotená a uznesením č. 127 ju členovia rady jednomyseľne vzali na vedomie a odporučili ju vláde SR schváliť. Rada taktiež jednomyseľne odporučila vláde SR schváliť návrh zákona o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím (uznesenie č. 128). Ministerstvo vnútra SR predložilo na zasadnutí rady návrh Koncepcie boja proti extrémizmu na roky 2015 – 2019, ktorú rada vzala na vedomie a odporučila vláde SR schváliť. V rámci bodu 8 (podnety členov rady za občiansku spoločnosť zastúpených podpredsedom rady) rada vzala na vedomie informáciu o stave presunu kompetencií z Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR na Ministerstvo spravodlivosti SR a informáciu o výzve vyhlásenej v rámci dotačnej schémy na podporu a ochranu ľudských práv a slobôd. Ministerstvo spravodlivosti SR informovalo o návrhu novelizácie zákona o slobodnom prístupe k informáciám a návrhu novelizácie

zákona o rodine. Rada vzala na vedomie spoločnú informáciu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Ministerstva vnútra SR k uzneseniu rady č. 105 z 9. apríla 2014 k plneniu opatrenia Integračnej politiky SR. V uvedenej informácii gestori úlohy konštatovali, že momentálne nie je vecná potreba zriadiť samostatný Výbor pre práva cudzincov. Predseda rady uviedol, že k tejto otázke je možné vrátiť sa v kontexte posudzovania možnosti zriadenia Výboru pre občianske a politické práva.

- uviedol, že ďalšie, 21. zasadnutie rady, sa uskutoční 26. júna o 13:30 hod.

Záver: Výbor vzal konsenzuálne na vedomie informáciu o zasadnutiach Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a o Celoštátnej stratégii ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike.

4. Informácia o naplňaní strategických cieľov Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím a o činnosti Národného koordinačného strediska pre riešenie problematiky násilia na deťoch

Karel Molin, Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch

- uviedol, že detailný odpočet jednotlivých úloh je uvedený v materiáli, ktorý bol predložený výboru. Venoval sa preto skôr zdôrazneniu niektorých aspektov naplňania národnej stratégie. Značný posun nastal v plnení strategického cieľa č. 1, strategického cieľa č. 3, kde sa podarilo zabezpečiť koordináciu jednotlivých zložiek či už na národnej alebo miestnej úrovni. Podrobnejšie informoval o koordinácii na miestnej úrovni (koordinácii zložiek, ktoré sa priamo podieľajú na ochrane detí pred násilím) - orgány sociálnoprávnej ochrany, policajný zbor, školy a školské zariadenia, mimovládne organizácie pôsobiace v tejto oblasti a poskytovatelia zdravotnej starostlivosti. V záujme vytvorenia užšej koordinácie týchto zložiek Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch (ďalej len „NKS“ alebo „stredisko“) iniciovalo realizáciu koordinačných stretnutí na miestnej úrovni. Prvé koordinačné stretnutie prebehlo v priebehu mesiaca máj 2015. Pracovníci týchto zložiek sa na stretnutí dohodli na ďalších postupoch a témach, ktoré budú riešiť, pozornosť zamerali najmä na rôzne procesné nastavenia fungovania ochrany detí pred násilím vnímanej z hľadiska celku, nielen ako parciálnych činností vykonávaných jednotlivými subjektmi.

- za úspech pri implementovaní národnej stratégie považuje aj prípravu zákona o komisároch; vyjadril poďakovanie predovšetkým sekcii sociálnej a rodinnej politiky

MPSVR SR. Pripomenul, že v priebehu uplynulého roka boli pripravené aj ďalšie novely právnych predpisov, ktoré sa bezprostredne týkajú problematiky násilia na deťoch.

- informoval o príprave kampane zameranej na informovanosť verejnosti o problematike násilia (strategický cieľ č. 5). Kampaň by mala prebiehať dva roky, spustenie by malo prebehnúť na jeseň tohto roku, s primárnym zacielením na dospelú populáciu. Kampaň by mala zahŕňať mediálne spoty, mala by byť rozšírená o celý koncept informačnej kampane pre verejnosť, na odborné diskusie a podujatia v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami. V priebehu leta je naplánované spustenie webstránky, ktorá sa bude venovať problematike násilia na deťoch z pohľadu dospeléj verejnosti, participujúcich odborníkov a samozrejme aj detí.

- ako najproblematickejšie sa z hľadiska plnenia národnej stratégie javí plnenie strategického cieľa č. 2, ktorý sa venuje zberu analýz a vyhodnocovaniu dát, sledovaniu merateľných cieľov a hodnotiacich ukazovateľov politik a celkovo aj výskumu zameraného na problematiku násilia na deťoch. Tento cieľ je pomerne zložitý vzhľadom k množstvu informácií, ktoré treba integrovať v záujme toho, aby bol vytvorený komplexný hodnotiaci systém fungovania ochrany detí pred násilím. V tomto smere participujúce a zodpovedné rezorty za plnenie stratégie, urobili veľký progres, predovšetkým rezort vnútra a rezort školstva a samozrejme aj rezort práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré pristúpilo k rozšíreniu sledovaných dát týkajúcich sa prípadov násilia na deťoch. Inštitút pre výskum práce a rodiny v tomto smere pripravuje dlhodobý plán výskumu, ktorý sa bude realizovať v najbližších rokoch. Vyslovil presvedčenie, že čiastkové úspechy, ktoré NKS zaznamenalo, vytvoria v priebehu budúceho roka dostatočný priestor na to, aby bol celý systém sledovania výkonu politik a sledovania výskytu násilia na deťoch adekvátne špecifikovaný. Čo sa týka činnosti strediska, podrobnejšie informácie sú dostupné v zaslanom materiáli. Zdôraznil, že činnosť strediska bola v prvom rade zameraná na implementáciu národnej stratégie, ktorá spočívala predovšetkým v koordinácii zodpovedných rezortov a subjektov. Samozrejme so všetkými administratívnymi činnosťami, ktoré s tým súviseli.

- príloha č. 3 bude ešte špecifikovaná z dôvodu, že Inštitút pre výskum práce a rodiny sa na stredisko obrátil listom so žiadosťou o umožnenie jej doplnenia.

Jozef Burian, predsedaajúci, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

- pripomenul, že prvá diskusia k tejto problematike začala pred niekoľkými rokmi a je rád, že sa podarilo naštartovať komunikáciu a prepojenie rezortov a aktérov na miestnej úrovni. Zriadenie národného koordinačného strediska považuje za dobré rozhodnutie, pretože

identifikuje problémy, ktoré sú v teréne. Ak sa spolupráca rozvinie na úrovni, ktorú deklarujú rezorty a pridajú sa novovznikajúci komisári, vytvorí sa dobrý inštitucionálny základ, na ktorom sa dá budovať. Samozrejme vždy záleží aj na konkrétnych ľuďoch v daných inštitúciách a v teréne, ktorí budú opatrenia realizovať v praxi.

Záver: Výbor vzal konkludentne na vedomie informáciu o napĺňaní strategických cieľov Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím a o činnosti Národného koordinačného strediska pre riešenie problematiky násilia na deťoch a poveril predsedu výboru predložiť materiál na rokovanie Rady vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť.

Ref: uznesenie výboru č. 45

5. Informácia o stave plnenia cieľov Stratégie SR pre mládež na roky 2014-2020 za rok 2014

Mária Bošňáková, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu

- materiál *Informácia o stave plnenia cieľov Stratégie SR pre mládež na roky 2014-2020 za rok 2014* bol schválený ako prvý odpočet napĺňania Stratégie pre mládež Slovenskej republiky, ktorá bola prijatá v apríli 2014. V predchádzajúcom období boli prijímané dvojročné akčné plány na napĺňanie koncepčného materiálu; po šiestich rokoch skonštatovali, že častokrát boli už po prvom roku neaktuálne niektoré úlohy, respektíve odpočet vyzeral tak, že bolo potrebné upravovať aj samotnú úlohu v akčnom pláne, aby bola odpočítateľná. Pristúpili preto k novému trendu napĺňania stratégie. Stratégia má 8-9 tém. Jednou z nich je práca s mládežou a kopíruje stratégiu Európskej únie, takže je porovnateľná v rámci ostatných krajín. Témy sú rozdelené ešte do 1 až 3 cieľov, a každý cieľ má navrhnuté opatrenia. Napĺňanie opatrení je úlohou sedemročného obdobia do roku 2020, z ktorého dôvodu vznikla medzirezortná pracovná skupina a jej členská základňa, ktorá tieto opatrenia napĺňa. Vznikajú taktiež dočasné pracovné skupiny. Jednou z príloh je aj Organizačný poriadok, z ktorého vyplýva, že k naplneniu niektorých opatrení je potrebná spolupráca viacerých subjektov, rezortov, mimovládnych organizácií, samospráv, čo umožňuje vytváranie dočasných pracovných skupín, do ktorých môžu vstupovať aj ďalší odborníci. Uviedla, že mnoho členov výboru a prítomných je zároveň aj členmi medzirezortnej pracovnej skupiny. Poďakovala sa za možnosť predložiť informáciu výboru, keďže to vyplývalo z uznesenia, ktoré bolo prijaté

k stratégii a je to jedna z možností, ako informovať aj ďalšie spolupracujúce rezorty alebo ľudí, ktorí zastupujú vo výbore prácu s mládežou.

Záver: Výbor vzal konsenzuálne na vedomie informáciu o stave plnenia cieľov Stratégie SR pre mládež na roky 2014-2020 za rok 2014

6. Zistenia a odporúčania výskumu Centra pre výskum etnicity a kultúry „Štátne deti na jednej lodi? Rómske deti v detských domovoch“

Janka Divincová, tajomníčka Výboru pre deti a mládež

- objasnila dôvody zaradenia materiálu na rokovanie výboru (podnetom bola písomná žiadosť riaditeľky Centra pre výskum etnicity a kultúry – CVEK adresovaná predsedovi výboru). Materiál zachytáva výsledky výskumu, ktorý CVEK realizoval v období od januára 2014 až mája 2015, pričom bol zameraný na mapovanie situácie v detských domovoch a vnímania rómskych detí v procese deinštitucionalizácie. Sekretariát odporučil zaradiť materiál na rokovanie výboru napriek tomu, že CVEK nie je priamo členom výboru a teda nemá priamo zo štatútu možnosť predkladať materiály na rokovanie výboru; je však dobrou praxou výboru, že otvára dvere aj pre podnety, ktoré prichádzajú z praxe a umožňuje vstupovať s podnetmi na pôdu výboru aj zvonku, a teda nelimituje sa len na aktivity, ktoré realizujú priamo členovia výboru.

Elena Gallová Kriglerová, Centrum pre výskum etnicity a kultúry (CVEK)

- poďakovala za možnosť prezentovať výsledky výskumu na pôde výboru, lebo ako uviedla, CVEK je síce mimovládnu organizáciou, ale pohybuje sa na rozmedzí akademickej sféry a tretieho sektora, pričom sa snaží ovplyvňovať verejné politiky. Dôvod, prečo sa rozhodli pustiť sa do takéhoto typu výskumu bol ten, že CVEK je zároveň národným kontaktným bodom pre Európsku agentúru pre základné ľudské práva (FRA), a v rámci nej veľmi často pripravuje rôzne správy, ktoré sa týkajú práv detí, pričom aj Európska únia sa veľmi často zaujíma aj o situáciu detí v inštitucionálnej starostlivosti a zároveň aj o situáciu detí, ktoré sú z prostredia menšín. Pri vypracúvaní analýz a správ pre túto agentúru, ako aj pre ďalšie agentúry si uvedomili, že na Slovensku je pomerne málo pozornosti venovanej týmto dvom témam, čiže deťom v inštitucionálnej starostlivosti a menšinovým deťom; preto sa uchádzali o realizáciu výskumu o situácii rómskych detí v detských domovoch. CVEK sa venuje týmto témam oveľa širšie. Zaoberá sa predovšetkým témou integrácie Rómov ale aj integráciou

migrantov. CVEK realizoval viaceré výskumy týkajúce sa rómskych detí v základných školách ale aj prístupu detí migrantov ku vzdelávaniu - tam zistili, že v prostredí základných, ale aj stredných škôl často existujú mnohé predsudky, stereotypy až diskriminačné praktiky voči rómskym deťom. Východiskovo preto mali hypotézu alebo predstavu, že s vysokou pravdepodobnosťou sa niečo takéto bude diať aj v inštitucionálnej starostlivosti, konkrétne v detských domovoch. Avšak, táto primárna hypotéza sa úplne nepotvrdila, pretože v prípade zamestnancov detských domovov zistili oveľa väčšiu empatiu a oveľa otvorenejší prístup voči rómskym deťom, ktorý vyplýval podľa názoru CVEK z toho, že zamestnanci poznajú rodinnú situáciu detí veľmi dobre, trávajú s týmito deťmi absolútne všetok čas a veľmi dobre ich poznajú a uvedomujú si, že situácia, v ktorej sa ocitli ich rodičia, nie je vždy zavinená iba nimi samými. Čo však zistili, a čo sa ukázalo, ako oveľa širšia a komplexnejšia téma, je celkovo vnímanie kultúrnej rozmanitosti a otázka kultúrnej citlivosti voči odlišnosti rôznych detí, ktorá sa v detských domovoch pomerne často vyskytovala. Týka sa to viacerých oblastí. Jednak sa to týka samotnej etnickej identity detí, ktorá je v detských domovoch pomerne prehliadaná a neviditeľná. Treba ale povedať, že je to preto, lebo zamestnanci domovov sa snažia o nediskriminačný prístup a prístupujú ku všetkým deťom rovnako. Avšak k praxi dochádza k tomu, že sa zneviditeľňujú určité charakteristiky detí, ktoré súvisia práve s etnickou rozmanitosťou. Týka sa to nielen rómskych detí, týka sa to napríklad detí z prostredia maďarskej menšiny. Vyslovila názor, že do budúcnosti sa to bude oveľa viac týkať detí, ktoré majú migrantský pôvod. Budú sem prichádzať z rôznych iných krajín, a v prípade neefektívnej integrácie do spoločnosti sa môže naozaj stať, že začnú byť vnímané z rodín a umiestňované do inštitucionálnej starostlivosti. Preto si myslia, že prístup, ktorý bude zohľadňovať ich etnickú rozmanitosť a kultúrne citlivý prístup bude veľmi dôležitý pre to, aby tieto deti boli v detských domovoch alebo v profesionálnych rodinách adaptované adekvátnym spôsobom. Druhá téma je jazyk, ktorý je absolútne prehliadaný. Nazvali si to tak, že tým, že ide o ústavnú starostlivosť, tým, že ide o „štátne deti“, tak všetko prebieha v štátnom jazyku a dochádza k akémusi začarovanému kruhu. Deťom nie je umožnené vôbec hovoriť napríklad po rómsky ani medzi sebou. Deti sa potom rozprávajú medzi sebou potajomky, prípadne ak ich prídu navštíviť ich rodičia, tiež nie je veľmi vítané, aby rómčina bola v detskom domove prítomná. A tým, že to nie je vítané, tak deti potom po rómsky nehovoria, skrývajú to, skrývajú svoju identitu a zamestnanci domovov si to vysvetľujú tým, že nemajú záujem a nie je to pre nich dôležité. Takže dochádza k takému začarovanému kruhu odopierania identity a potom akoby popierania dôležitosti tej identity. Tretia téma sa týka problému plynúcemu z toho, že v detských domovoch, ale aj medzi

profesionálnym rodičmi je ešte stále veľmi málo Rómov, čo je pomerne škoda, lebo vieme veľmi dobre, že Rómovia na Slovensku, ktorí majú vysoké školy, veľmi často študujú práve sociálnu prácu a je škoda, že sa medzi zamestnancami domovov – či už ako vychovávatelia, sociálni pracovníci alebo aj ako profesionálni rodičia – vyskytujú veľmi málo. Myslia si, že by to pomohlo destigmatizovať ústavnú starostlivosť. Vnímajú to tak, že momentálne tým, že deti nevidia rómskych zamestnancov, tak sa vytvárajú ako keby dva svety – zlyhávajúci svet rodiny, ktorý je rómsky, a správny svet ústavnej starostlivosti, ktorý je nerómsky. Nie je to chyba samotnej ústavnej starostlivosti, ani chyba rómskeho prostredia. Je to len problém toho, že je to momentálne takto nastavené. Deti, sú to veľmi často rómske deti, ak majú adaptačné ťažkosti po príchode do detského domova a reagujú neprimeraným spôsobom z pohľadu zamestnancov, tak veľmi často sa to pripisuje práve rómskej etnicite, pričom pri nerómskych deťoch je to vnímané ako individuálna charakteristika detí.

- Úsmev ako dar robil výskum o tom, že viac ako 60 % detí v detských domovoch sú rómske deti. CVEK sa na to trošku pozrel a v rozhovoroch so zamestnancami domovov sa snažil analyzovať, že prečo to tak je. Zistili, že napriek tomu, že bytové a sociálne podmienky nemôžu byť dôvodom na vyňatie dieťaťa z rodiny, práve v prípade rómskych detí to veľmi často tak býva. A je to spôsobené najmä tým, že kým v nerómskych rodinách často existuje nejaký sociálny alebo kultúrny kapitál, teda niekto, kto rodine určitým spôsobom pomôže, v segregovaných rómskych osídleniach nikto takýto neexistuje a rodina si naozaj nevie pomôcť sama. Bytové a sociálne podmienky napriek tomu, že nie sú dôvodom na vyňatie, sa spájajú aj s ďalšími ostatnými možnosťami rozvoja dieťaťa a naozaj sú tam často konštatované zanedbávania detí. Čo vnímajú ako obrovský problém, je nedostatočná sociálna práca a komunitná práca v tomto prostredí. Zamestnanci domovov to však vnímali veľmi empaticky, a práve oni často hovorili, že toto by malo byť veľmi dôležitý segment prevencie vynímania detí z rodín a nariaďovania ústavnej starostlivosti. Kvalitná sociálna práca v tomto prostredí by naozaj mohla zabrániť vynímaniu detí. Stretli sa aj s názorom, že rómske rodiny sú oveľa častejšie v centre pozornosti sociálnych pracovníkov. Tým, že ide o také koncentrované komunity, kde prebiehajú akoby častejšie kontroly, tak aj oveľa rýchlejšie sa príde na to, že dochádza k nejakému zanedbávaniu detí, a preto zrejme aj dôvody vynímania sú častejšie. Chcelo by to samozrejme podrobnejšie overiť v praxi alebo podporiť dátami.

- čo zlyháva, je práca s biologickou rodinou po vyňatí dieťaťa, sanácia rodiny. Vyslovila názor, že inak výborná stratégia deinštitucionalizácie, ktorú prijalo ministerstvo práce ešte stále zlyháva na tom, že napriek tomu, že stanovuje, že dieťa by sa malo čo najskôr vrátiť domov, do biologickkej rodiny, práca s biologickou rodinou je veľmi slabá. A tam by mali byť

z pohľadu CVEK smerované nielen finančné, ale aj kapacitné možnosti. Čo sa ukázalo v detských domovoch ako veľmi dobrá prax a je to dobrá prax nielen pre situáciu v detských domovoch, ale aj napríklad pre školstvo alebo celkovo sociálne veci, sú prípadové konferencie, ktoré začali realizovať niektoré obce v spolupráci s úradmi sociálnych vecí a rodiny, so samotnými detskými domovmi a všetkými možnými aktérmi, ktorí na lokálnej úrovni pôsobia. Tam, kde sa to nerobí formálne, tam, kde je naozaj záujem o to, aby dochádzalo k napĺňaniu najlepšieho záujmu dieťaťa, tam majú prípadové konferencie obrovský úspech, a v rámci výskumu sa stretli aj s niekoľkými detskými domovmi, kde sa podarilo veľmi dobre zasaňovať rodinu a vrátiť deti do biologickej rodiny práve preto, že všetci aktéri, ktorí pôsobia na lokálnej úrovni sa zhostili práce veľmi dobre a naozaj mali na mysli samotné dieťa.

- ďalšia téma, ktorej sa venovali, boli profesionálne rodiny, ktoré sú súčasťou procesu deinštitucionalizácie a ukazujú sa, že v momentálnom nastavení ústavnej starostlivosti sú dobrým medzikrokom medzi inštitucionálnou starostlivosťou, od ktorej postupne ustupujeme smerom k deinštitucionalizácii, smerom k tomu, aby deti vyrastali v rodinách, či už v svojich biologických alebo v náhradných.

- narazili tiež na množstvo problémov, s ktorými sa profesionálne rodiny stretávajú. Problémy spočívajú jednak v tom, že ich okolie, najmä v oblastiach, kde je veľmi silné etnické napätie medzi majoritou a Rómami, nepodporuje profesionálnych rodičov, aby mali v starostlivosti rómske deti. Je tam dosť veľká rezistencia a odpor voči tomu. Zároveň profesionálni rodičia majú takmer nulovú podporu zo strany svojho okolia, zo strany štátu alebo aj od samotných detských domovov v tom, aby dokázali narábať s rómskou etnicitou a pracovať s tým, aby napriek tomu, že sa deti ocitnú napríklad v nerómskej profesionálnej rodine, bola táto adaptácia adekvátna.

- s čím sa stretli, a upozornili na to práve profesionálni rodičia v detských domovoch, bolo, že narastá síce počet rómskych profesionálnych rodičov, ale je ich stále málo, pretože musia spĺňať pomerne prísne kvalifikačné predpoklady. Mnohí profesionálni rodičia alebo zamestnanci domovov sa vyjadrovali, že poznajú množstvo Rómov, ktorí by boli vynikajúci profesionálni rodičia, ale nespĺňajú kvalifikačné požiadavky určené štátom. Mali podozrenie, že existuje obava z toho, že mnohí Rómovia by zneužívali práve to, že profesionálne rodičovstvo je zamestnanie, a že by si brali deti do starostlivosti kvôli peniazom. V prípade nerómskych rodičov sa takéto podozrenia veľmi neobjavovali.

- stretli sa tiež s tým, že ak ide o rómskych profesionálnych rodičov, takmer nikdy nedostávajú do svojej starostlivosti nerómske deti, pričom nerómski profesionálni rodičia

pravidelne dostávajú rómske deti do svojej starostlivosti. Vzniká teda otázka, či dôverujeme dostatočne rómskym profesionálnym rodičom, že sa dokážu postarať aj o nerómske deti, ak si myslíme, že nerómovia sa dostatočne dokážu postarať deti rómske. Myslia si, že je na diskusiu, či umiestňovať deti do profesionálnych rodín rovnakej etnicity alebo do inej. Samozrejme by to chcelo ďalšiu podporu.

- zo zistení CVEK vyplývajú viaceré odporúčania - malo by sa oveľa viac pracovať s kultúrnou rozmanitosťou aj v ústavnej starostlivosti, ktorá je vnímaná momentálne ako štátna, teda slovenská; zamestnanci domovov by mali dostávať určitú podporu, ako manažovať kultúrnu diverzitu, a to isté platí aj o profesionálnych rodičoch, ale aj o náhradnej rodinnej starostlivosti; oveľa viac by malo byť podporované používanie materinského jazyka. Ak nie je podporované, tak minimálne nezakazované, pretože je to súčasť identity detí a pri adaptačných začiatkoch v detskom domove môže byť naozaj veľmi stigmatizujúce, ak deťom je zakazované hovoriť ich vlastným materinským jazykom. V prípade maďarských detí sa stretli s tým, že niektoré domovy, ktoré sú v maďarsky hovoriacom prostredí, tak detské domovy neformálne používajú maďarčinu ako komunikačný jazyk. V prípade rómčiny to je prakticky vylúčené; malo by dochádzať k scitlivovaniu všetkých – aj zamestnancov, aj samotných detí v ústavnej starostlivosti a mali by sme podporovať profesionálnych rodičov v tom, aby dokázali s týmito deťmi pracovať tak, aby bola ich etnická identita určitým spôsobom podporovaná.

- ďalšie odporúčania sa netýkajú len rómskych detí. Sú to veci, o ktorých hovorí veľmi často OZ Návrat, o ktorých hovorí Úsmev ako dar... Nie je to žiadna novinka, a síce že je výrazne potrebné podporovať sanáciu rodiny, pracovať s rodinou počas toho, kedy je dieťa v ústavnej starostlivosti, aby sa mohlo vrátiť do biologickej rodiny a štát by mal výrazne zvýšiť podporu rôznych komunitných a sociálnych služieb. CVEK odporúča podporovať prípadové konferencie a používať ich ako dobré príklady tam, kde to naozaj funguje.

- na záver uviedla poďakovanie a poznamenala, že CVEK nechce len kritizovať, nechce byť poučujúcim subjektom. Uviedla, že CVEK nadviazal spoluprácu s MPSVR SR v rámci Národného projektu DI. Od augusta začne spolupracovať s MPSVR SR na školení zamestnancov detských domovov v kultúrnom scitlivovaní a vypracováva príručku o transkultúrnom prístupe. Bude sa usilovať pomôcť detským domovom prekonať bariéry, na ktoré vo výskume narazili. Podrobnejšie informácie o zisteniach z výskumu sú dostupné v materiáli distribuovanom pred rokovaním výboru. V priebehu najbližšieho týždňa bude už dostupná cca 200-stranová publikácia, ktorá obsahuje veľmi podrobnú analýzu a kontext

jednotlivých zistení, vrátane historického exkurzu a teórií detstva. Publikácia bude k dispozícii aj v elektronickej podobe na webe CVEku a fyzicky v sídle organizácie.

Jozef Burian, predsedajúci, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

- otvoril diskusiu k bodu programu.

Jozef Mikloško, Spoločnosť priateľov detí z detských domovov - Úsmev ako dar

- poďakoval za uskutočnený výskum a podporil potrebu venovať sa problému podrobnejšie, napr. z pohľadu zastúpenia komunit (v Prešovskom kraji sú deti hlavne z vidieckych komunit a v Košickom hlavne z mestských komunit), kedy si prístup k deťom vyžaduje iný prístup. Uviedol, že percentuálne zastúpenie terénnych pracovníkov považuje za poddimenzované, pričom podporil myšlienku vznikajúcich komunitných centier. Za veľmi inšpiratívne označil príklady riešení v konkrétnych osadách (napr. osada Markovce vyriešila celé záškoláctvo tak, že najali komunitného sociálneho pracovníka, ktorý ráno budí deti do školy). Za obrovský problém označil súrodenecké skupiny. Upozornil na trend vynímania detí z dôvodu záškoláctva (v číselnom vyjadrení dosahuje podľa jeho vyjadrenia až 18% detí).

- podporil myšlienku realizácie prípadových konferencií (pozn.: Úsmev ako dar ich realizuje ako stretnutia rodinného kruhu), kde poukázal na ich funkčnosť viac vo vidieckom prostredí, v mestskom, kde je menšia koncentrácia úradov už vznikajú problémy. K jazykovej bariére poznamenal, že rómsky jazyk spravidla už neovládajú deti, ktoré boli do detských domovov umiestnené po narodení, ktorých je teraz už menej. Staršie deti naopak (počet ktorých v detských domovoch rastie) hovoria medzi sebou rómsky, ale nemajú sa možnosť v tomto jazyku rozprávať mimo tohto okruhu, nakoľko im nerozumejú. K opatrnosti vyzval pokiaľ ide o znižovanie odborných nárokov na profesionálnych rodičov. Dôležité je podľa jeho názoru vyzvať k angažovanosti aj rómske organizácie, rómskych politikov. Poukázal na zaujímavú skúsenosť, kedy sami Rómovia hľadajú na rómske deti, ktoré sa vracajú z detských domovov ako na „Rómov s gadžovskou dušou“. Vracajú sa do osady, kde ich prijímajú s tým, že „vy ste už takí pologadžovia, my vás tu v podstate už ani veľmi nechceme“.

- záverom sa prihovoril za vypracovanie konkrétnej koncepcie zameranej na sanáciu rodiny (poukázal na trend znižovania počtu rôznych foriem náhradného rodičovstva – uviedol, že za ostatných 15 rokov pokleslo pestúnstvo o 59 %, osvojenie o 35 %). Potvrdil, že je potrebné sa vecou zaoberať, nakoľko rómskych detí v detských domovoch pribúda, pribúdajú v neskoršom veku a vo veľkých súrodeneckých skupinách. Priemerný vek dieťaťa v detskom domove je dnes 10,6 roka, pričom dve tretiny detí sú staršie ako 10 rokov.

Renáta Brennerová, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

- poďakovala za uskutočnený výskum. Doplnila informáciu o tom, že okrem CVEK-om avizovaného národného projektu k otázke transkultúrneho prístupu je možné využiť aj ďalší národný projekt, konkrétne „Podpora integrácie cudzincov v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany“, ktorý sa taktiež bude venovať jednému z prezentovaných odporúčaní.
- v nadväznosti na prezentované odporúčania ponúkla zo strany MPSVR SR (nad rámec aktivít ÚPSVaR) ďalšie stretnutie, na ktorom sa budú môcť podrobnejšie venovať a rozobrať viac do hĺbky jednotlivé odporúčania.

Elena Gallová Kriglerová, Centrum pre výskum etnicity a kultúry (CVEK)

- privítala ponuku MPSVR SR. K vystúpeniu p. Mikloška doplnila, že práve z dôvodov, ktoré uviedol (že deti, ktoré prídu do detského domova v mladom veku sa rómsky jazyk vôbec nenaučia), považuje za potrebné sa rómskemu jazyku v detských domovoch venovať, nakoľko dieťa sa po zasanovaní rodiny vráti do prostredia, ktorého jazyku nebude rozumieť.

Janka Divincová, tajomníčka Výboru pre deti a mládež

- doplnila informáciu MPSVR SR o informáciu zo strany ÚPSVaR, ktoré sekretariát výboru oslovil ešte pred rokovaním výboru. Z dôvodu kolidujúcich pracovných povinností nebolo možné na zabezpečiť osobnú účasť riaditeľky sekcie sociálnych vecí a rodiny ÚPSVaR, pani Mikolášovej na rokovaní; súhlasila však s tlmočením informácie na rokovaní prostredníctvom tajomníčky výboru. Tajomníčka výboru členov a členky informovala o tom, že zodpovední zamestnanci ÚPSVaR sú so závermi výskumu CVEK-u už oboznámení (boli prezentované dňa 25. mája na zasadnutí VRAX), v nadväznosti na čo okamžite iniciovali konkrétne kroky - preverenie situácie priamo v zariadeniach, v ktorých vedia konkretizovať nedostatky alebo v ktorých boli indície nedostatkov identifikované zo strany CVEK-u; s výsledkami výskumu budú na pracovnom stretnutí oboznámení aj zástupcovia odboru vykonávania opatrení v zariadeniach ÚPSVaR; CVEK bude mať možnosť prezentovať výsledky výskumu na pracovnej porade riaditeľov detských domovov a ostatných zariadení, ktorá sa bude konať 30. júna 2015.

Jozef Burian, predsedajúci, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

- upozornil na dve roviny prístupu k riešeniu problémov; jednu – legislatívno-právnu a druhú, pomerne dynamickú, v podobe projektov, výskumov, realizácie odporúčaní. Existujúci

inštitucionálny základ považuje za solídny. Popísal skúsenosti spojené so sprísnením podmienok pre poskytovanie príspevkov v hmotnej núdzi, inštitútu osobitného príjemcu v kontexte riešenia problematiky záškoláctva. Upozornil na potrebu podpory adresnej práce s rómskymi deťmi, potrebu vytvárania podmienok pre vzdelávanie a zvyšovanie kvality života rómskych detí tak, aby sa neprehlbovalo ich sociálne vylúčenie a umožnil sa im tak ľahší vstup na pracovný trh. Súhlasí s odporúčaním podporiť rómskych zamestnancov, opatrne by však pristupoval ku znižovaniu kvalifikačných kritérií profesionálnych rodičov; podporuje tiež myšlienku podpory zachovávanía etnickej identity detí. Uvítal preto aj návrh venovať sa odporúčaniam z výskumu podrobnejšie.

Elena Gallová Kriglerová, Centrum pre výskum etnicity a kultúry (CVEK)

- poďakovala za ústretový prístup ministerstva, a ocenila aj postreh štátneho tajomníka. Uviedla, že v úvode odporúčaní uviedli, že sa nedá presne stanoviť konkrétne kultúrne charakteristiky, ktoré treba rešpektovať, ani nie je možné urobiť nejaký presný návod. To, čo je aj podstata deinštitucionalizácie, to, čo je podstata najlepšieho záujmu dieťaťa, je že treba brať do úvahy konkrétny lokálny až rodinný kontext každého jedného dieťaťa. Nechcú preto, aby existovala nejaká základná úprava, ktorá by, napr. znížila kvalifikačné predpoklady alebo urobila presné návody na to, ako k týmto deťom pristupovať. Skôr smerujú do soft alebo mäkšej úrovne, aby si tieto skutočnosti uvedomovali ľudia, ktorí pracujú s deťmi, všetky tieto kontexty. V príručke rozoberajú podrobnejšie aj dopady na dieťa, ktoré môže mať kultúrna necitlivosť, ale aj veľmi generalizované vnímanie dieťaťa. Nepresadzujú preto nejaké centrálné prístupy, ktoré sú jednoznačné pre všetky deti. Skôr sa snažia o to, aby sa bral do úvahy kontext každého jedného dieťaťa. Nechcú tiež hovoriť čisto o rómskych deťoch, lebo ako spomínala na začiatku, môže sa stať, že o 5 rokov tu bude v detských domovoch alebo v inštitucionálnej starostlivosti výrazný počet detí migrantov. Ďalšia téma, ktorej sa nestihla vo svojom vystúpení podrobnejšie venovať, sú deti so zdravotným postihnutím. Sú to všetko rôzne skupiny detí, ktoré majú špecifické problémy, špecifické situácie. Vždy je potrebné postupovať v kontexte – to je hlavné odporúčanie.

Daniela Drobná, Únia miest Slovenska

- uviedla, že výskumu rómskej etnicity alebo vôbec problematike Rómov sa venovali aj na iných úrovniach. V rámci zapojenia do jedného projektu navštívili niekoľko rómskych osád a komunikovali aj s predstaviteľmi obcí, aj so samotnými Rómami, aj so zástupcami škôl atď. Bola to otázka možno obdobia spred desiatich rokov. Konštatovala, že sa príliš veľa

nezmenilo a podľa jej názoru si hádzeme rómsku problematiku ako jeden veľký horúci zemiak. Raz to dávame do úrovne, istého podozrievania, raz hovoríme o zneužívaní služieb, raz hovoríme o pritvrdení atď. Poznamenala, že vývoj za 25 rokov nešiel celkom priamočiaro a to, čo bolo akosi naoktrojované v bývalom režime, to sa istým spôsobom rozpadlo. Dali sme každému rovnaké práva a rovnaké povinnosti s tým, že sa každý má rovnako starať sám o seba ako jednotlivec zodpovedný za svoju budúcnosť a za to, ako bude v demokratickej alebo demokratizujúcej sa spoločnosti vyvíjať. Problém však podľa jej názoru je na najnižšej úrovni. Nevyriešime ho legislatívnymi opatreniami, musíme tie sociálne malformácie, o ktorých hovoríme a ktoré možno až démonizujú Rómov, odstraňovať. Korene problému vidí v chudobe, neodporúča však ísť cestou zvyšovania dávok, ale skôr cestou zvyšovania vzdelanosti, výchovou, prácou v komunitných centrách. Mali by sme sa na tie problémy pozeráť nielen ako na rómsky problém, ale mali by sme sa na to pozeráť komplexne: od zdravotnej, školskej, sociálnej starostlivosti. Navrhla pracovať viac s intelektuálne založenými Rómami, scitlivovať ich a motivovať k práci v rómskych osadách, kde by mohli vyvíjať aktivity smerujúce k sociálnemu a kultúrnemu pozdvihnutiu Rómov v osadách.

- v ďalšej časti adresovala otázku p. Molinovi, ktorá sa týkala riešenia problematiky šikany.

Jozef Burian, predsedajúci, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

- poznamenal, že cestu nevidí v sprísňovaní represie, ale skôr v zlepšovaní podmienok pre deti a ich rodičov

- ospravedlnil sa z ďalšej časti rokovania z dôvodu kolidujúcich pracovných povinností a poveril tajomníčku výboru ďalším vedením rokovania.

Karel Molin, Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na det'och

- uviedol, že riešenie problematiky šikany ako formy rovesníckeho násilia je jedným z kľúčových cieľov národnej stratégie aj Národného koordinačného strediska. Poznamenal, že nejde len o problém medzietnický. Poukázal na dva okruhy opatrení, na ktoré sa v tejto súvislosti zamerali. Jedným sú samotné koordinačné stretnutia, od ktorých majú veľké očakávania. Čo vníma ako pozitívum úvodných koordinačných stretnutí je to, že napriek počiatočným rozpakom a obavám, že sklznu do formálnej podoby, kedy len budú vykazovať v nejakom dotazníku nejakú čiarku, že tieto zložky sa snažia samy prichádzať s návrhmi, ktoré je potrebné riešiť. Čo je vlastne účel koordinačných stretnutí: aby sa ľudia stretli na jednom mieste a riešili jednu problematiku. Mimo iných sa tam vyskytli možno aj veci, ktoré primárne až tak necielili, napr. otvorila sa otázka drogovej závislosti mládeže. A prirodzene sa

vyskytli aj otázky týkajúce sa problematiky rovesníckeho násillia a šikany. Samozrejme, budú aj v tomto duchu iniciovať, aby sa tejto problematike koordinačné stretnutia venovali. Veľakrát práve centrá pedagogicko-psychologického poradenstva prevencie, ktoré sú tiež integrálne zapojené do tohto systému koordinácie, majú potrebu riešiť práve tento problém. Druhým okruhom opatrení je samotná kampaň, ktorú vo svojom vstupe spomínal. V tomto roku začne kampaň cielená na dospelú verejnúosť a v priebehu budúceho roka by mala byť kampaň cielená na detského adresáta, pričom bude predovšetkým zameraná na zdôraznenie možnosti pomoci obetiam násillia. Ale taktiež bude zameraná aj na prezentáciu potreby eliminovať rovesnícke násillie. Čiže priamo deti budú oslovované v tom duchu, aby zvažovali každý svoj krok v tomto smere, akým spôsobom tolerujú a realizujú svoje práva navzájom medzi deťmi.

Michal Oláh, Združenie informačných a poradenských centier mladých v SR-

- CVEKu ponúkol skúsenosť z aktuálne realizovaného projektu PRINED, Projektu inkluzívnej edukácie, realizovaného Metodicko-pedagogickým centrom, kde pôsobí už druhý rok.
- uviedol, že medzikultúrne problémy pri realizácii tohto projektu prekonalí veľmi jednoduchým krokom, a síce že podmienkou zapojenia sa do projektu, napríklad na pozíciu asistenta/učiteľa, ale aj do iných rôznych pozícií, bolo ovládanie rómskeho jazyka.
- dotázal sa, či by bolo možné, stanoviť *numerus clausus* pre detské domovy podľa počtu detí, rómskych detí, aby sa zamestnával konkrétny počet zamestnancov ovládajúcich rómsky jazyk. Nemusí ísť o Rómov, ale zväčša to zrejme budú Rómovia. Možno by vystal protiargument, že je málo Rómov, ktorí majú vysokoškolské vzdelanie, na druhej strane za ostatných 5 rokov je asi 250 absolventov magisterského štúdia sociálnej práce.

Elena Gallová Kriglerová, Centrum pre výskum etnicity a kultúry (CVEK)

- rozvinula myšlienku ďalej v tom smere, aby táto požiadavka ovládania rómskeho jazyka nebola kladená len na sociálnych pracovníkov, ale aj na ďalšie profesie pracujúce s rómskymi deťmi a sanujúcich pomery v ich rodinách. Primárne podporuje proces deinštitucionalizácie a nesnažila by sa niečo veľmi betónovať v detských domovoch. Skôr sa prihovára za to, aby tieto deti nemuseli byť vynímané, a keď už sú, aby sa čo najskôr mohli vrátiť domov.

Jozef Mikloško, Spoločnosť priateľov detí z detských domovov - Úsmev ako dar

- uviedol osobnú skúsenosť náhradnej matky, ku názoru ktorej sa prikláňa, a síce že vynímanie rómskych detí z ich prirodzeného prostredia a ich umiestňovanie do ústavnej starostlivosti im skôr ubližuje a voči rómskym deťom neprinieslo nejaké veľké výsledky. Základom podľa neho je akcentovať prácu v teréne. Samozrejme, ústavná starostlivosť je stále potrebná a ešte asi aj dlho bude, ale akcent je potrebné presúvať smerom do osád, do dedín a do komúnít. A tam to bude mať oveľa väčší efekt, navyše ročná cena práce sociálneho pracovníka v teréne je nižšia ako ročný pobyt dieťaťa v detskom domove. Keď jeden človek má na starosti 5 detí, sú to naozaj veľké posuny. Neverí, že zmenu bude možné docieľiť hneď, ale s potešením vníma skutočnosť, že ministerstvo týmto smerom uvažuje, že to je spoločné uvažovanie.

Mária Gazdová, Ministerstvo vnútra SR

- čerpajúc z osobných skúseností (v minulosti detská chirurgia, dnes posudkový lekár MV SR) podporuje skôr potrebu vzdelávať deti v detských domovoch v štátnom jazyku ako prostriedku ich integrácie a uplatnenia na trhu práce. Podporuje samozrejme možnosť vzájomnej komunikácie medzi deťmi navzájom v rómskom jazyku, ale za ďaleko dôležitejšie považuje to, aby ovládali štátny jazyk ako materinský, s ktorým možno ani neprídu do kontaktu. Súhlasí s tým, že problémom je vysoká miera nezamestnanosti, ktorá vedie k chudobe a strate pracovných návykov, a to najmä u rómskeho obyvateľstva, kedy deti strácajú aj pozitívny vzor správania.

Elena Gallová Kriglerová, Centrum pre výskum etnicity a kultúry (CVEK)

- doplnila svoju prezentáciu, ktorá bola podaná veľmi skratkovito a zjednodušujúco a v niektorých ohľadoch mohla vyznieť nepresne – samozrejme podporujú to, aby deti ovládali slovenský jazyk, pretože žijú v tomto prostredí. Avšak ukazuje sa veľa výskumov aj zo zahraničia, že deti by mali byť minimálne v tom prvom období podporované v materinskom jazyku. Lepšie sa vyvíjajú, lepšie sa adaptujú, lepšie prospievajú. A štátny jazyk alebo vyučovací jazyk, či už je to v školách alebo v detských domovoch, by mal byť taký ako keby cieľový stav, ale bez toho, aby bol materinský jazyk potlačovaný.

Mária Gazdová, Ministerstvo vnútra SR

- pripomenula v minulosti diskutovanú správu verejnej ochrankyne práv, ktorá hovorila o dôležitosti ovládania štátneho jazyka u malých detí z hľadiska ich ďalšej perspektívy aj uplatnenia na trhu práce.

Marta Bujňáková, Združenie miest a obcí Slovenska

- na konkrétnych príkladoch (Spišské Tomašovce, Letanovský mlyn, Košice – Luník IX.) potvrdila potrebu koncentrovania pozornosti a podpory terénnych sociálnych pracovníkov.

Michal Oláh, Združenie informačných a poradenských centier mladých v SR-

- poznamenal, že je veľmi dôležité si uvedomiť, že u Rómov je jazyk nositeľom kultúry.
- poukázal na osobnú skúsenosť, kedy sa olašský rómsky kráľ na korunovácii vyjadril, že nechce svoje deti učiť slovenskému jazyku, lebo by prišiel o svoju kultúru.
- poznamenal, že rozdiely sú aj medzi Rómami navzájom, zatiaľ čo rumungrandskí Rómovia sa chcú vzdelávať, olašskí Rómovia majú pocit, že prichádzajú o svoju kultúru.

Stanislav Trnovec, Klub mnohodesných rodín

- poukázal na pretrvávajúcu „diskrimináciu mnohodesných rodín“ (bez ohľadu na etnicitu), na ktoré sa podľa jeho názoru spoločensky nahliada ako na *a priori* asociálnu, ako asociálne správajúcu sa, pričom sú ale skupinou, ktorá je najviac ohrozená chudobou. Pripomenul, že pokiaľ rodina nie je schopná zabezpečiť dieťaťu nevyhnutné potreby, je tu zaručený medzigeneračný prenos chudoby.

Janka Divincová, tajomníčka Výboru pre deti a mládež

- poznamenala, že na túto skutočnosť upozornil p. Trnovec na rokovaníach výboru už viackrát a určite sa k téme medzigeneračného prenosu chudoby ešte na niektorom výbere bude možné venovať podrobnejšie. Aktuálny výskum centra bol však fokusovaný skôr na otázku transkultúrneho prístupu k deťom v detských domovoch.
- zhrnula, že tu boli avizované konkrétne kroky zo strany UPSVaR, je tu ústretovosť zo strany ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny a určite by bolo zaujímavé a užitočné sa v nejakom dlhšom časovom horizonte k tomu, aký progres v tej veci nastal, kde sú limity, v čom sa je možné pohnúť, etc. na pôde výboru vrátiť, čím zároveň pozvala CVEK na niektoré z ďalších rokovaní výboru adresovaných tejto problematike.

7. Rôzne

Stanislav Trnovec, člen výboru, Klub mnohodetných rodín

- poďakoval za zaradenie informácie do programu. Zo zdravotných dôvodov sa ospravedlnil za oneskorené dodanie podkladov v deň rokovania. Informoval, že European Women's Lobby (Európska ženská lobby), požiadala členské organizácie, aby vykonali všetko, čo sa dá v príslušnej úrovni, v ktorej pôsobia, ohľadom zákazu tzv. surogátneho/náhradného materstva. Tento problém nie je len otázka náhradného materstva, ale ako upozorňuje European Women's Lobby, je to problém detí. Detí, ktoré sa takýmto spôsobom „vyrábajú“ - doslova tento výraz používajú. A detí, ktoré sa takýmto spôsobom stávajú predmetom ekonomických vzťahov.

- uviedol, že jeho snahou, ako člena tejto organizácie, je podporiť túto európsku iniciatívu na tých úrovniach, kde má možnosť zasiahnuť, tzn. osloviť poslancov, osloviť vládu, osloviť kolegov, minimálne informovať, aby vedeli, že tento problém existuje, že tento problém je veľmi vážny a vo väčšine európskych krajín nie je legislatívou pokrytý. Pokiaľ hovoríme o matke, tam je to jednoznačné. Matka je tá, ktorá porodí dieťa. Ale čo sa týka dieťaťa, tam to je všetko „v lufté“. A z tohto dôvodu je jeho snahou, aby sa začalo na túto tému diskutovať a do budúcnosti je potom potrebné pripraviť kroky, ktoré budú jednoznačne túto oblasť regulovať.

Janka Divincová, tajomníčka Výboru pre deti a mládež

- uviedla, že z príspevku p. Trnovca rozumie, že jeho pôvodne avizovaný úmysel, aby výbor výzvu podporil, je viac-menej predčasný, pretože ako p. Trnovec sám naznačil (a podobne to naznačil aj Výbor pre rodovú rovnosť, kde pán Trnovec takisto prezentoval rovnaký návrh), je v tejto veci potrebná odborná diskusia. Chápe, že ide skôr o iniciatívu, ktorá je adresovaná smerom k podpore úpravy legislatívy v iných krajinách.

- navrhla, aby výbor zobral túto informáciu na vedomie a v rámci individuálnej afiliácie by sa členovia výboru mohli k iniciatíve vyjadriť individuálne aj ako občania a v prípade záujmu ju podporiť.

Stanislav Trnovec, člen výboru, Klub mnohodetných rodín

- poďakoval za možnosť predniesť informáciu. Bude informovať European Women's Lobby, a aj ostatné organizácie, ktoré sú zapojené do tejto iniciatívy, o tom aké je stanovisko Slovenska k tejto veci, aké je legislatívne prostredie, aké sú nedostatky a čo treba riešiť.

Podaním informácie o iniciatíve vo Výbore pre deti a mládež a vo Výbore pre rodovú rovnosť sa môže diskusia naštartovať.

Záver: Výbor vzal na vedomie informáciu člena výboru Stanislava Trnovca k iniciatíve European Women's Lobby týkajúcej sa tzv. surrogátneho materstva.

Janka Divincová, tajomníčka Výboru pre deti a mládež

- poďakovala prítomným za účasť a avizovala, že ďalšie zasadnutie výboru sa uskutoční koncom septembra/začiatkom októbra 2015.

- dodala, že stanovenie termínu rokovania výboru bude koordinované s termínom zasadnutia Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť.

V Bratislave dňa 20.8.2015

Zapísala:

Dušana Kurillová, v.r., Spoločný sekretariát výborov

Za správnosť:

Janka Divincová, v.r., tajomníčka Výboru pre deti a mládež

Schválil:

Peter Guráň, v.r., prvý podpredseda Výboru pre deti a mládež

Jozef Burian, v.r., predsedajúci, štátny tajomník Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Príloha:

Prezenčná listina